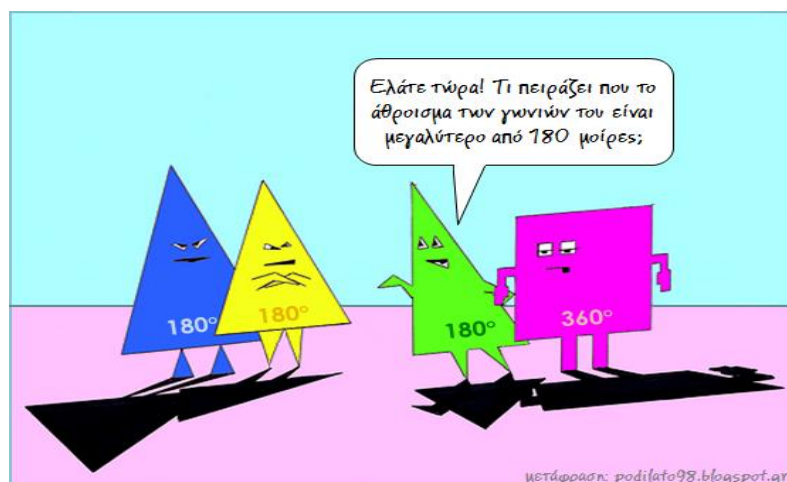

ΓΕΛ Λιτοχώρου-Σχολικό έτος 2016-2017

Δημιουργική εργασία στο μάθημα της Έκφρασης-Έκθεσης Β΄ Λυκείου

Θέμα:

«Εγώ και οι Άλλοι ή Εγώ μαζί με τους Άλλους;
Μια προσέγγιση της διαφορετικότητας με
αρωγό τη Λογοτεχνία»

Νάνσυ Επανωμίτου

Κλέλια Κουλιούμπα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Έκφρασης-Έκθεσης Β΄ Λυκείου, κεφάλαιο « Βιογραφικά Είδη» , ενότητα «Συστατική Επιστολή» (θέματα για συζήτηση) μελετήσαμε το φαινόμενο του ρατσισμού. Το βασικό ερώτημα της εργασίας είναι: «Εγώ και οι άλλοι ή εγώ μαζί με τους άλλους;». Ασχοληθήκαμε με το υλικό μας σχετικά με τη διαφορετικότητα, τα προβλήματα που προκύπτουν από τον ρατσισμό και τους τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου αυτού.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή
2. Ορισμοί
  - ✓ Αιτίες ρατσισμού
  - ✓ Επιπτώσεις
3. Ο ρατσισμός σε διάφορες χρονικές περιόδους
4. Είδη ρατσισμού
5. Τρόποι αντιμετώπισης
6. Επίλογος
7. Πηγές

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

Εκδηλώσεις ρατσισμού συναντούμε στην αρχαιότητα με το διαχωρισμό των ανθρώπων σε ελεύθερους και δούλους. Ο ρατσισμός αργότερα κυριάρχησε ως ιδεολογία και χαρακτήρισε ολόκληρες εποχές στη μακρά ιστορία του ανθρώπου (αποικιοκρατία – ναζιστική Γερμανία). Σήμερα, ο ρατσισμός έρχεται να ενισχύσει το γενικότερο κλίμα των αντιθέσεων και συγκρούσεων που κυριαρχεί στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.

ΟΡΙΣΜΟΣ: Ρατσισμός (ή φυλετισμός) είναι η αντίληψη ότι οι άνθρωποι δεν είναι όλοι ίσοι μεταξύ τους, αλλά διαχωρίζονται σε *ανώτερους* και *κατώτερους*, διακρινόμενοι είτε από το χρώμα του δέρματος, την εθνικότητα, τη θρησκεία, το φύλο, είτε από τον σεξουαλικό προσανατολισμό κλπ. Το πιο συνηθισμένο είδος ρατσισμού, και αυτό που έχει δώσει την αρχική ονομασία στην λέξη, ιτάλ. (ράτσα/ razza = φυλή), είναι ο φυλετικός ρατσισμός. Οι φυλετικοί ρατσιστές πιστεύουν σε βιολογικές διαφορές μεταξύ των φυλών, βάσει των οποίων και προσδιορίζουν αυτές σε ανώτερες και κατώτερες. Ως εκ τούτου, με τη θεωρία αυτή υποστηρίζουν ότι η φυλή με συγκεκριμένα (ανώτερα) εξωτερικά ή ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά, έχει το δικαίωμα να θεωρεί εαυτόν της ανώτερη από τις άλλες.

ΑΙΤΙΕΣ:

Ένα από τα σημαντικότερα αίτια, που καλλιεργεί και θρέφει το φαινόμενο του ρατσισμού, είναι το χαμηλό πνευματικό και μορφωτικό επίπεδο πολλών ανθρώπων. Επιπλέον, η πνευματική ρηχότητα εμποδίζει τον άνθρωπο να προσεγγίσει ηθικά και συναισθηματικά τους συνανθρώπους του μέσα από τις αρχές του ανθρωπισμού και ενισχύει την ανισότητα και την κυριαρχία του ισχυρού. Οι προκαταλήψεις απέναντι σε ομάδες ανθρώπων ενισχύουν την ιδεολογία του ρατσισμού. Οι προκαταλήψεις αυτές εξαρτώνται από το πνευματικό επίπεδο των ατόμων. Πολλές μορφές, όμως, κοινωνικού ρατσισμού οφείλονται σε οικονομικά συμφέροντα. Γι' αυτόν τον λόγο καλλιεργείται ένα κλίμα εχθρικό εναντίον ατόμων ή ομάδων, με σκοπό να επιτευχθεί ο παραγκωνισμός τους από την κοινωνική και οικονομική ζωή. Στη σημερινή εποχή οι ανταγωνιστικές τάσεις χαρακτηρίζουν τις σχέσεις

μεταξύ των ανθρώπων και πολύ συχνά οδηγούν στη ζήλια, στο μίσος, γεγονός που βοηθά στην υιοθέτηση ρατσιστικών αντιλήψεων. Η δημιουργία συμπλεγμάτων κατωτερότητας ή ανωτερότητας αποτελεί μια άλλη σημαντική αιτία ρατσισμού. Ορισμένοι άνθρωποι, προσπαθώντας να καλύψουν δικές τους ατέλειες και ελαττώματα, που οφείλονται στην ασταθή προσωπικότητά τους, υποβιβάζουν τους άλλους για να υπερυψωθούν οι ίδιοι. Επομένως η έλλειψη σεβασμού μεταξύ των ανθρώπων και γενικά καλλιέργειας των ανθρωπιστικών αξιών, ενισχύει τον κοινωνικό ρατσισμό.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ:

Αρχικά παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις ατομικές ελευθερίες που υποστήριξαν όλα τα φωτισμένα πνεύματα της ιστορίας. Με αυτόν τον τρόπο προσβάλλει την ανθρώπινη προσωπικότητα.

Περιθωριοποιούνται άτομα και ομάδες, με αποτέλεσμα να χάνει η κοινωνία ένα ιδιαίτερα σημαντικό και πολλές φορές ικανό δυναμικό, που θα μπορούσε να συμβάλλει στην ανάπτυξη και ευημερία.

Επίσης επικρατεί αναξιοκρατία, κοινωνικές ανισότητες, διχόνοια, φαινόμενα που δυναμιτίζουν την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας (απώλεια κοινωνικής συνοχής, ομαλότητας). Ξεσπούν συγκρούσεις, εκδηλώνονται ταραχές, κυριαρχεί η βία, που «πληγώνει» την έννοια και την αξία του πολιτισμένου ανθρώπου. Διευρύνεται το χάσμα μεταξύ των πλουσίων και των φτωχών. Δημιουργεί άθλιες συνθήκες διαβίωσης, και οδηγεί στην ανεργία και το χαμηλό βιοτικό επίπεδο ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού. Έτσι πολλοί ωθούνται στην εγκληματικότητα και τα ναρκωτικά. Οι άνθρωποι χωρίζονται σε τάξεις «ισχυρών» και «αδυνάτων», «ανωτέρων» και «κατωτέρων» ανθρώπων. Συντελεί στην

εκμετάλλευση και την υποδούλωση των ανθρώπων και των λαών και τέλος δημιουργεί «χωριστή συμβίωση» (Απαρτχάιντ) των κατοίκων ενός κράτους.

Ο ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ

Αρχαία Ελλάδα

«Πας μη Έλλην βάρβαρος». Η διχοτομία Ελλήνων-βαρβάρων υπήρχε στην κλασική αρχαιότητα, όπως αποτυπώνεται καθαρά σε ένα ρητό που ο Διογένης Λαέρτιος (1.34) αποδίδει στον Θαλή, ενώ άλλοι το απέδιδαν στον Σωκράτη: «Χρωστάω χάρη στην Τύχη για τρία πράγματα: που γεννήθηκα άνθρωπος και όχι ζώο, άνδρας και όχι γυναίκα, Έλληνας και όχι βάρβαρος».

Οι Έλληνες, ειδικά μετά τους περσικούς πολέμους, πίστευαν ότι, ελεύθεροι πολίτες καθώς ήταν, ήταν ανώτεροι από τους «βαρβάρους» που υπάκουαν δουλικά σε έναν βασιλιά. Όπως λέει ο Ευριπίδης στην Ιφιγένεια εν Αυλίδι, είναι λογικό οι Έλληνες να εξουσιάζουν τους βαρβάρους, αλλά όχι το αντίστροφο: *βαρβάρων δ' Έλληνας ἄρχειν εἰκός, ἀλλ' οὐ βαρβάρους ... Ἑλλήνων· τὸ μὲν γὰρ δοῦλον, οἱ δ' ἐλεύθεροι.* Αυτό όμως δεν εμπόδισε πολλούς Έλληνες συγγραφείς να αναφερθούν με σεβασμό στα επιτεύγματα των βαρβάρων, όπως ο Ξενοφώντας για τους Πέρσες ή ο Ηρόδοτος.

Μεσαίωνα

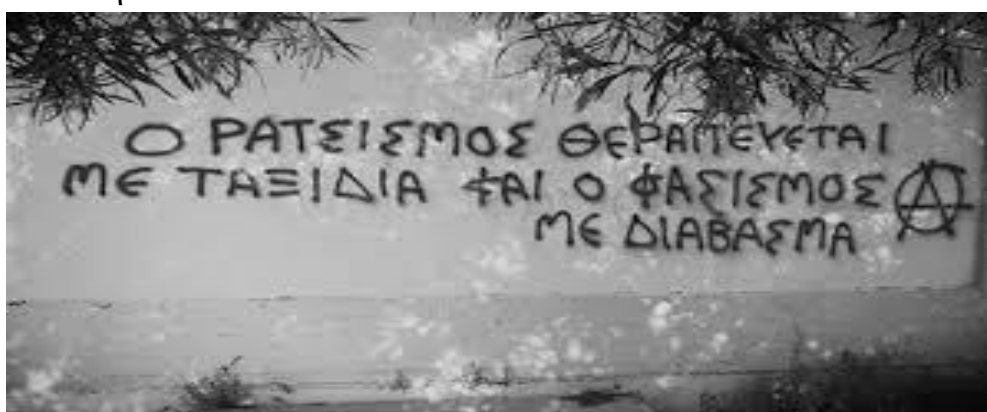
Στον μεσαίωνα, οι φεουδαρχικές κοινωνίες αυτοπροσδιορίζονταν μέσω της θρησκείας. Με αυτή την έννοια, στις εκδηλώσεις αντισημιτισμού (εκτός από το γεγονός πως σε πολλές κοινωνίες οι Εβραίοι κατάφεραν να αναρριχηθούν στα υψηλότερα κοινωνικά στρώματα), ακόμα και στην περίπτωση που έπεφταν θύματα διωγμών [δεν ήταν οι μόνοι αλλά τους χρησιμοποιούμε σαν το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα, λόγω του πλήθους των αντισημιτικών πογκρόμ] αυτό γινόταν με θρησκευτικά κίνητρα κι όχι φυλετικά, οπότε διατηρούσαν την ελπίδα της σωτηρίας μέσω της αλλαγής πίστης. Αντίθετα στον φυλετικό ρατσισμό, επειδή το κριτήριο της εξόντωσής τους ήταν η φυλετική τους καταγωγή, δεν υπήρχαν περιθώρια διάσωσης.

Ναζισμός/Φασισμός

Ο **Ναζισμός** ή **Εθνικοσοσιαλισμός** είναι μορφή φασισμού που ενσωματώνει τον ρατσισμό και τον αντισημιτισμό. Ήταν η ιδεολογία του ναζιστικού κόμματος, που επέβαλε δικτατορικό καθεστώς στη Γερμανία από το 1933 μέχρι το 1945, και συναφών κινημάτων σε άλλες χώρες. Ο ναζισμός αναπτύχθηκε τη δεκαετία του 1920 από επιδράσεις του παγγερμανισμού, της άκρας δεξιάς και της αντικομμουνιστικής κουλτούρας των Φράικορπς (παραστρατιωτικές οργανώσεις που συγκροτήθηκαν στη Γερμανία μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου) που δρούσαν στη Γερμανία μετά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο.

Ο **φασισμός** είναι ριζοσπαστική, αυταρχική και εθνικιστική πολιτική ιδεολογία που έχει ως στόχο να θέσει το έθνος, το οποίο ορίζει βάσει αποκλειστικών βιολογικών, πολιτισμικών και ιστορικών συνθηκών, υπεράνω κάθε άλλης αξίας και να δημιουργήσει μια κινητοποιημένη εθνική κοινότητα.

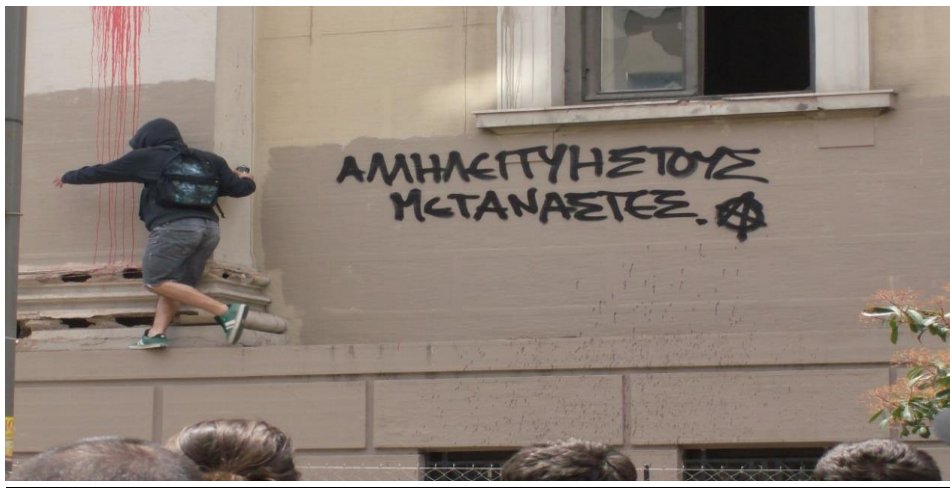

Απαρτχάιντ

Το απαρτχάιντ είναι όρος που προέρχεται από τη γλώσσα Αφρικάανς και τα ολλανδικά και σημαίνει *διάκριση*. Το απαρτχάιντ ήταν μια πολιτική των Λευκών που καθόριζε και επέβαλλε τη διάκριση των ανθρώπινων ομάδων μέσα σε ένα κράτος βάσει φυλετικών κριτηρίων σε καθορισμένες γεωγραφικές περιοχές. Ως επίσημη κρατική πολιτική εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στη Νότια Αφρική από το Εθνικό Κόμμα το 1948 και καταργήθηκε στις 30 Ιουνίου 1991. Ο όρος απαρτχάιντ χρησιμοποιείται πλέον για να υποδηλώσει κάθε πολιτική φυλετικού διαχωρισμού σε οποιοδήποτε σημείο του κόσμου. Ο φυλετικός διαχωρισμός στη Νότια Αφρική ξεκίνησε κατά την αποικιοκρατία. Ως επίσημη πρακτική θεσμοθετήθηκε μετά τις γενικές εκλογές του 1948, οπότε και ο πληθυσμός της χώρας χωρίστηκε σε φυλετικές κατηγορίες και οριοθετήθηκαν συγκεκριμένες περιοχές διαβίωσης για την κάθε φυλή, κάτι που οδήγησε σε βίαιες μετοικήσεις. Το 1970 καταργήθηκε η πολιτική εκπροσώπηση όσων δεν ήταν λευκοί και έγινε περιορισμός τους σε απομονωμένες «νησίδες γης», τα λεγόμενα εθνικά κρατίδια μπαντουςτάν. Διακρίσεις υπήρχαν στον τομέα της εκπαίδευσης, της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, της διασκέδασης και άλλων δημοσίων παροχών και υπηρεσιών.

21ος αιώνας

ΕΙΔΗ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

Οι μορφές και τα είδη του ρατσισμού ποικίλουν

- **Φυλετικός:** με κριτήριο διάκρισης των ατόμων το χρώμα του δέρματος (λευκοί, μαύροι, ερυθρόδερμοι, κιτρινόχρωμοι) είτε με βάση διαχωρισμού τη φυλετική καταγωγή (ξανθή Άρεια φυλή - Εβραίοι).
- Για παράδειγμα, οι ινδιάνοι είναι μία φυλή διαφορετική από τους άλλους.
Έχουν δέρμα πιο κίτρινο και κάποια άλλα τέτοια χαρακτηριστικά, που τους κάνουν να διαφέρουν από τους άλλους. Εξαιτίας αυτού, θεωρούνται κατώτεροι άνθρωποι βάσει του φυλετικού ρατσισμού. Αλλά οι ίδιοι, αν είναι ρατσιστές, μπορεί να πιστεύουν ότι είναι ανώτεροι από τους υπόλοιπους ανθρώπους. Στην ουσία όμως, αν και υπάρχουν "επιφανειακές" διαφορές, όλοι οι άνθρωποι είναι απλά άνθρωποι. Αυτού του τύπου ο ρατσισμός αντλείται από τον εθνικισμό και τον ναζισμό και έχει διαφορετική ιδεολογία από τον εθνικό ρατσισμό, που μπορεί να ακούγονται έννοιες παραπλήσιες.

- **Εθνικός**: διαφοροποίηση των ανθρώπων με γνώμονα την εθνική τους καταγωγή (στον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο το γερμανικό έθνος θεωρούσε ότι ήταν ανώτερο από τα άλλα).
- **Θρησκευτικός**: η διάκριση των ατόμων εστιάζεται στις θρησκευτικές πεποιθήσεις τους (Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι, Ορθόδοξοι, Καθολικοί, Προτεστάντες). Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν σε διάφορες θρησκείες. Αυτό φυσικά δεν τους κάνει ανώτερους οι κατώτερους από κάποιους άλλους, μιας και όλοι είναι απλά άνθρωποι, ίδιοι, απλά με διαφορετικά πιστεύω και χαρακτηριστικά. Η αντίληψη ότι ο τάδε πιστεύει σε διαφορετική θρησκεία από εμάς, άρα είναι κατώτερος, ονομάζεται ρατσισμός και πιο συγκεκριμένα για αυτήν την περίπτωση, θρησκευτικός ρατσισμός.
- **Πολιτισμικός**: οι λαοί διαιρούνται με κριτήριο το πολιτιστικό τους επίπεδο (πολιτιστική ανωτερότητα του δυτικού κόσμου σε σχέση με τον υπανάπτυκτο Τρίτο Κόσμο). Ο «πολιτισμικός» ρατσισμός θεμελιώνεται βασικά σε δύο θέσεις: πρώτον, στην υπόθεση του ασυμβίβαστου των πολιτισμικών διαφορών, που καθιστά αντικειμενικώς αδύνατη τόσο την πολιτιστική ενσωμάτωση (ή αφομοίωση) των ξένων μεταναστών όσο και την προοπτική μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, και δεύτερον, στην επίκληση ενός υποτιθέμενου «φυσικού» (ή και συνταγματικού) δικαιώματος κάθε εθνικής ομάδας στη διατήρηση της ταυτότητάς της, στο όνομα του οποίου δικαιολογείται κάθε είδους μεροληπτική μεταχείριση σε βάρος των ξένων μεταναστών, που αποτρέπει την ανάμειξή τους, ως πολιτών pleno jure, με τους αυτόχθονες.
- **Κοινωνικοοικονομικός**: με κριτήριο την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των ατόμων (πλούσιοι-φτωχοί), το μορφωτικό τους επίπεδο (μορφωμένοι-αμόρφωτοι), το φύλο (γυναίκες-άνδρες), το επάγγελμα (πνευματικοί άνθρωποι-χειρώνακτες), τη σωματική ή νοητική ικανότητα (αρτιμελείς-άνθρωποι με ειδικές ανάγκες), την υγεία, τις συνήθειες, τη σεξουαλική συμπεριφορά (φορείς του AIDS, εξαρτημένοι σε εθιστικές ουσίες, ομοφυλόφυλοι), την εμφάνιση.
- **Πολιτικός**: διάκριση των ατόμων με κριτήριο την πολιτική τους ιδεολογία και την κομματική τους ένταξη (δημοκράτες, συντηρητικοί, φιλοβασιλικοί).

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ:

Οι γονείς στο στενό περιβάλλον της οικογένειας πρέπει να διαποτίζουν τα παιδιά τους με ανθρωπιστικές αρχές. Έτσι, το άτομο από τη νεαρή ηλικία θα μαθαίνει να σέβεται τον συνάνθρωπό του σαν ύπαρξη και σαν προσωπικότητα.

Επιπλέον, η ανθρωπιστική παιδεία είναι δυνατό να συμβάλλει στη στενότερη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων ανεξαρτήτου χρώματος, φύλου, καταγωγής, επαγγέλματος. Η πνευματική καλλιέργεια θα μας απομακρύνει από τον φανατισμό και τις προκαταλήψεις, βοηθώντας στο να επαναποθετήσουμε σε σωστότερες και δικαιότερες βάσεις τις σχέσεις με τους συνανθρώπους μας (συνειδητοποίηση της αξίας «άνθρωπος»). Απαιτείται επίσης, η ενεργοποίηση των πνευματικών ανθρώπων, ώστε να αγωνιστούν για την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων, στις χώρες που υπάρχουν. Θα πρέπει να υπάρξει επίσης μια δικαιότερη κοινωνική πολιτική, που δε θα κάνει καμιά διάκριση μεταξύ των ανθρώπων, αλλά θα παρέχει σε όλους ίσες ευκαιρίες στον τομέα της απασχόλησης, της εφαρμογής των νόμων και γενικά σε κάθε εκδήλωση της ανθρώπινης δραστηριότητας που καθορίζεται από τις σχέσεις κράτους – πολίτη. Πρέπει να πραγματοποιηθεί η ευαισθητοποίηση όλων των κρατών σε παγκόσμια κλίμακα πάνω σε θέματα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (μειονότητες) και να δοθεί υλική και ηθική βοήθεια στους λαούς που καταπιέζονται από το ρατσισμό.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο ρατσισμός έχει ισχυρή παρουσία στον σημερινό κόσμο. Είναι ένα φαινόμενο που υπονομεύει την ομαλή λειτουργία των κοινωνιών και θέτει εμπόδια στην πολιτιστική πρόοδο. Επομένως αποτελεί ευθύνη όλων η αφύπνιση και η ανάληψη πρωτοβουλιών, ώστε να περιοριστούν τέτοιες καταστάσεις και να τεθούν οι βάσεις της κοινωνικής αρμονίας και προόδου. Όπως αναφέρει και ο Καζαντζάκης στο έργο του *Ασκητική* **«Το πρώτο σου χρέος, εκτελώντας την θητεία σου στη ράτσα, είναι να νιώσεις μέσα σου όλους τους προγόνους σου. Το δεύτερο, να φωτίσεις την ορμή τους και να συνεχίσεις το έργο τους. Το τρίτο σου χρέος, να παραδώσεις στο γιο την μεγαλύτερη εντολή να σε ξεπεράσει.»**

ΠΗΓΕΣ

<https://el.wikipedia.org>

<http://tassos-filologos.blogspot.gr>

<http://epalglyfadas.wikispaces.com>

<http://vagialagou.weebly.com>

<https://istoriatexnespolitismos.wordpress.com>